

ÚS DE *LLAVORS* I *ALESHORES* EN EL REGISTRE COL·LOQUIAL

I. INTRODUCCIÓ

Segons Badia (1994), l'ús de *llavors* i *aleshores* es relaciona amb el grau de formalitat del registre, més informal en el cas de *llavors* i més formal en el cas de *aleshores*. L'estudi de relats orals espontanis de parlants nadius catalans mostrarà que aquest no és el tret fonamental que els diferencia, sinó que és una divisió clara de funcions dins el discurs, més retòriques i ideacionals en el cas de *llavors*, i més lligades a l'estructuració del discurs en el cas d'*aleshores*. En primer lloc, cal tenir en compte que, des del punt de vista normatiu, les dues formes adverbials són pràcticament sinònimes; són intercanviables i ambdues són generalment utilitzades pels parlants com a dítics temporals. L'exemple de Badia (1994: 712) ens mostra aquest ús: «és una cançó que *llavors* (*aleshores*) estava de moda». L'enunciat es produeix en temps present i és mitjançant l'adverbi temporal (*llavors* o *aleshores*) que el parlant es refereix al passat. La funció d'aquest adverbi és, en aquest cas, establir una relació temporal entre dos períodes, el present i el passat, utilitzant paràmetres situacionals. Des del punt de vista funcional, alguns autors han anomenat aquest tipus d'adverbi operador temporal (Gerecht 1987). En segon lloc, i lligat al tipus de relació lògicosemàntica que s'estableix entre dues proposicions, trobem que la lingüística textual ha denominat aquest tipus d'unitats connectors argumentatius (en cas de *llavors* i *aleshores*, connectors argumentatius temporals). La relació que estableixen és la de causa-conseqüència entre dues proposicions. Finalment, trobem un tercer ús que ha estat molt poc o pràcticament gens tractat a les gramàtiques. Es tracta de l'ús d'ambdós adverbis des del punt de vista enunciatiu, funcionalment anomenats marcadors pragmàtics (o discursius, com a terme més generalitzat).¹ Així, l'estudi d'una sèrie de relats orals espontanis d'experiències personals demostra que, portat a l'àmbit discursiu, l'ús de *llavors* i *aleshores* marcadors pragmàtics presenta unes

1. La terminologia dels conceptes de marcador i connector és molt ampla. L'estudi de Brinton (1996) i González (2004) ofereixen una visió aprofundida del tema.

característiques i peculiaritats ben diferenciades de la resta pel que fa a: i) l'ús que el parlant fa de cadascuna d'aquestes unitats; ii) el tipus de relacions que aquests dos adverbis estableixen entre enunciats i entre segments discursius. Les dades que es mostren a continuació se centren en els *llavors* i *aleshores* marcadors pragmàtics, és a dir, en aquells que, a causa d'un procés de gramaticalització, han perdut gairebé tot el seu significat descriptiu o referencial (com operadors temporals o com connectors argumentatius) i han passat a tenir un significat de procediment, és a dir, lligat als efectes contextuals, a les pressuposicions i implicatures, i a la interpretació que l'oient fa del text (Cuenca & Marín 1998).

2. EL LLAVORS I ALESHORES MARCADOR PRAGMÀTIC

El *llavors* i *aleshores* díctic temporal que exemplificava a través de Badia i Margarit a l'apartat anterior el podem trobar molt fàcilment en un relat oral, l'eix del qual és l'explicació, en temps passat, d'una història que segueix un determinat ordre temporal dels fets. Vegeu (1), on la narradora utilitza *llavors* per introduir la seqüencialització dels esdeveniments. L'exemple pertany a un relat d'un viatge. Rosa, la narradora, està explicant la baixada per una escala molt dreta, a la part exterior d'una torre.

(1)

.....

@Bg: da

- *NAR: però tot d'una # no m'havia passat mai.
 *NAR: vaig agafar com una mena de cosa.
 *NAR: el cor em va començar a bategar fort.
 *NAR: vaig començar a pensar.
 *NAR: &cai que caic.
 *NAR: ai que caic&.
 *NAR: i vaig # <bueno_> # em vaig posar una mica_ #.
 *NAR: no vaig arribar a histerisme però una mica nerviosa_.
 *NAR: i sort que encara vaig tindre la sang freda_.
 *NAR: i vaig dir\.
 *NAR: &ei # que algú vingui.
 *NAR: que no sé què em passa.
 *NAR: m'estic com marejant&.
 *NAR: i <llavors_> dos nois que anaven allà amb nosaltres_.
 *NAR: van anar allà\.
 *NAR: em van agafar\.
 *NAR: em van dir\.
 *NAR: &tranquil-la # que t'agafem.
 *NAR: que no passa res&.

.....
 (NARY2 Rosa)

Fixeu-vos que la Rosa utilitza *llavors* per lligar i organitzar dos fets, en temps passat, que tenen lloc un rere l'altre: «i vaig dir:»; «i *llavors* dos nois ... van anar allà, em van agafar, em van dir».²

El segon ús generalitzat d'aquests dos adverbis temporals és, com assenyalava a l'apartat anterior, aquell que estableix relacions lògico-semàntiques de causa-conseqüència entre dues proposicions. Ho trobem a (2). Des de la perspectiva funcional, aquest *llavors* és el que s'anomena connector argumentatiu (temporal).

(2)

.....
@Bg: da

*NAR: i # <bueno\># va va passar/.

*NAR: i va rascar la porta/.

*NAR: i va fer una trompada/.

*NAR: va rascar una mica la seva moto/.

*NAR: i la porta <llavors_> no s'encaixava bé al tancar+se/.

*NAR: i # <bueno\> # va baixar el taxista cridant/.

.....
(NARI I Marc)

Finalment, trobem els *llavors* i *aleshores* que sovint s'utilitzen en el discurs amb altres funcions que no estan relacionades amb el temps ni amb les relacions consecutives. Des de la perspectiva funcional, són marcadors pragmàtics. És el cas de (3). L'Anna, la narradora, està explicant un viatge a Mèxic. Vegeu la funció que realitza *llavors*, posant en evidència un fet (evidenciador).

(3)

.....
@Bg: osc

*NAR: era durant un # un viatge que vam fer a Mèxic # el meu home i jo.

*NAR: hi vam anar pel nostre compte.

*NAR: i # <bé\> # vam arribar <doncs_> a # a Mèrida # al Yucatán/.

@Eg: osc

@Bg: da

*NAR: i vam llogar un cotxe.

@Eg: da

@Bg: ee

*NAR: i # <bé\># aquell país és # és molt diferent/.

*NAR: i <llavors_> te n'adones que aquí estàs molt protegit per moltes coses <no/>.

2. Segons Schiffrin (1987: 229), aquest ús de l'adverbi indica el temps de l'esdeveniment (*event time*), a diferència dels casos en els quals l'adverbi assenyalava el temps discursiu (*discourse time*). En aquest darrer cas, el parlant no estableix un estricte ordre temporal dels fets, sinó que fa un continu entrar i sortir de la història, intercalant comentaris i informació que considera rellevant per a l'oient.

*NAR: que els cotxes <doncs_> més o menys et pots fiar.
 *NAR: perquè tenen assegurances molta gent/.
 *NAR: i que # i tu saps # més o menys # quin serà el comportament dels eh
 # dels nostres conductors.
 *NAR: i # més o menys # les regles les saps.
 *NAR: però allà era una mica diferent.
 @Eg: ee

 (NAR4 Anna)

Si bé és cert que el *llavors* que trobem a (3) es podria parafrasejar com: «*en aquells moments*, quan te n'adones que aquell país és tan diferent...» i, per tant, podríem dir que hi ha un ús temporal (anafòric) del marcador,³ l'objectiu de l'Anna no és tant establir una referència temporal, sinó destacar o evidenciar un fet (o un acte performatiu), en un moment donat. Seria l'ús de *llavors* que Oller (1998) anomena emfàtic.

Un altre cas de *llavors* marcador pragmàtic el trobem a (4), on la narradora l'utilitza entre dues proposicions que no són temporalment dependents. L'objectiu és, en aquest cas, ancorar mentalment l'interlocutor en el món del relat. Vegeu com el marcador fa de pont cognitiu entre personatge i espai, temporal i geogràfic.

(4)
 @Begin
 @Participants: NAR10 Pepa Narrator
 @Age of NAR: 30:
 @Sex of NAR: female
 @Bg: octp
 *NAR: <doncs_> aquesta és la història_.
 *NAR: que em va explicar la Mercè # una amiga meva # ah
 # estudiant de filologia anglesa/.
 *NAR: i que sortíem molt sovint per la nit <no/>.
 *NAR: i <llavors_> hi havia un lloc aquí al carrer Escudellers/.
 *NAR: que es diu La Macarena/.
 *NAR: que és de flamenc # flamenc\.
 @Eg: octp

 (NAR10 Pepa)

Com suggereix Gerecht (1987: 76), aquest tercer tipus de *llavors* és el que fa de lligam entre dues enunciacions o una enunciació i una situació comunicativa, i és molt comú en el discurs oral. Tanmateix, cal tenir en compte que l'ús de l'adverbi com a marcador pragmàtic s'explica per un procés lent de gramaticalització que

3. Tot i que si l'interès de l'Anna hagués estat posar èmfasi en el temps, hagués pogut fer-ho utilitzant una oració clivellada: «*És en aquells moments que te n'adones...*».

donaria compte dels tres tipus o usos (el díctic-temporal, el consecutiu i el pragmàtic). De fet, el seu significat original temporal és el que explicaria l'ús consecutiu exemplificat a (2),⁴ i també podria donar compte dels usos pragmàtics de (3) i (4), on el parlant utilitza el marcador per situar a l'interlocutor en un determinat espai mental i enunciatiu. Vegeu el que en diu Gerecht:

Alors est avant tout un anaphorique dont la propriété lui permet de constituer le contenu sémantique de p comme repère temporel et/ou argumentatif à partir duquel q peut être validé. Il fonctionne comme un outil indicateur d'ancrage entre p et q ou entre E(p) et E(q) ou bien encore entre S(p) et E(q) [...] Alors a la capacité de renvoyer à l'ensemble de l'espace énonciatif de p, de sélectionner les coordonnées temporelles ou argumentatives nécessaires à q et de les lui offrir. (Gerecht 1987: 79)

A (5) trobem el mateix cas, però mitjançant *aleshores*. David, el narrador, està explicant un viatge que va fer un estiu a Tailàndia, amb uns amics. Vegeu com utilitza l'adverbi per obrir un nou segment (una avaluació interna) i per situar cognitivament l'oient en el món del relat.

(5)

.....

@Bg: os/da

*NAR: una altra situació que vam viure en aquell moment.

*NAR: va ser # per exemple.

*NAR: que vam anar a dormir # la segona nit # a un poblat # a un poblat on.

*NAR: perquè eren quatre cases.

*NAR: no hi havia # evidentment # ni electricitat # ni llum # ni aigua # ni ni res.

@Eg: os/da

@Bg: da

*NAR: i # i <bé\> # nosaltres ens quedàvem a dormir allà a les cases/.

@Eg: da

@Bg: ei

*NAR: <aleshores_> # la gent que vivia allà.

*NAR: <bueno\> # és que no havia vist mai un turista.

*NAR: <vull dir_> era una cosa increïble_.

@Eg: ei

@Bg: da

*NAR: els nens venien a jugar.

@Eg: da

@Bg: ei

*NAR: era una sensació # una de les experiències brutals.

@Eg: ei

.....

(NAR2David)

4. També destacat per d'altres autors en relació a l'adverbi espanyol *entonces* (Marsà 1992: 288, Cortés 1991: 91).

Així, podem concloure que el que fa que *llavors* i *aleshores* siguin particularment útils per explicar una història és, no només la seva capacitat per fer de ponts temporals i argumentatius entre proposicions, sinó la seva habilitat per fer-ho també entre dues seqüències o espais enunciatius. Això explicaria, per exemple, molts casos del *llavors*-marcador que s'ha tractat com 'omplidor' o 'mot falca', quan es valora, exclusivament, el seu significat descriptiu i referencial, sense tenir en compte el significat de procediment, és a dir el pragmàtic. El mateix ha passat amb l'espanyol *entonces*, sovint analitzat com 'muletilla' i 'expletivo'. En la majoria de casos, s'ha suggerit que el seu ús en el discurs oral respon sovint a una pura funció fàtica del llenguatge (Vigara 1990), és a dir, a la de mantenir el fil discursiu entre parlant-oient, o, en el cas de la seva presència en el relat, per 'animar' el discurs (Cortés 1991: 92 i 96). Com he assenyalat en estudis previs (González 2001: 78), els marcadors pragmàtics són peces clau que el parlant utilitza per compartir el coneixement del món, per segmentar el discurs i per fer arribar a l'interlocutor les seves intencions, idees i accions. Mitjançant els marcadors, el parlant encara l'oient en el món textual i li facilita possibles pressuposicions i inferències. Les seves funcions van, doncs, lligades als components retòric, seqüencial, ideacional i inferencial del discurs (González 2001: 78-79).

3. ESTUDI I RESULTATS

L'anàlisi dels *llavors* i *aleshores* d'aquest estudi s'ha fet en un corpus de vint relats orals espontanis d'experiències personals, fets per parlants nadius catalans, adults (entre 25 i 35 anys), amb estudis universitaris. Tots els informants han respost a la pregunta: «Has estat algun cop en una situació de perill?» (Labov 1972). Tots han respost sense cap interrupció per part de l'entrevistador (la resposta ha estat gestual, amb expressions facials de sorpresa, per exemple, mai verbal), de manera que, tot i tractant-se d'un text interactiu, el resultat ha estat un monòleg.⁵ S'han trobat 40 ocurrències de *llavors* i 20 d'*aleshores*.

El model labovià d'estructuració del relat oral d'experiències personals conté sis parts, cada una de les quals pot tenir un o més segments. Si bé és cert que l'ordre no sempre es manté, l'estructura seria la següent: resum, a l'inici del relat, on s'explica, molt breument, què va passar; orientació pel que fa als personatges, el lloc, el temps i l'espai; desenvolupament de l'acció, on s'expliquen els fets; avaluació interna dels esdeveniments (subjectiva); avaluació externa (objectiva), on s'aporta informació

5. Aquest fet és summament interessant pel que fa a l'anàlisi de la distribució dels marcadors dins el text. La majoria d'estudis de marcadors s'han fet en textos dialogats, on hi ha torns de paraula i rituals que responen a l'estructura conversacional.

que es considera que és pertinent per a l'oient (l'avaluació interna és clau per copsar l'interès d'un relat, mentre que l'avaluació externa només aporta informació addicional); finalment, el resultat i la coda tanquen el relat, aquesta última fent de pont entre el món textual (passat) i el temps de parla (present).

La classificació funcional de *llavors* i *aleshores* duta a terme en aquest estudi s'emmarca en una proposta (González 2001 i González 2004) a partir de Redeker (1990) de model de coherència discursiva i tractament dels marcadors. La proposta planteja que dins el discurs hi ha tres tipus d'estructura: 1) ideacional, relacionada amb el món de les idees descrites en el text; 2) la retòrica, relacionada amb tot allò que té a veure amb la intencionalitat de l'emissor, la seva força il·locutiva i els seus propòsits (l'evidència, la justificació, la conclusió, etc., en serien alguns exemples); 3) la seqüencial, relacionada amb la part purament estructural del text, és a dir, amb l'organització i seqüencialització dels segments discursius i de la informació que s'ofereix a l'oient. Finalment, un quart component discursiu, el cognitiu-inferencial, es relaciona amb totes aquelles unitats lèxiques que faciliten la transmissió dels efectes contextuals, les pressuposicions i, en general, afavoreixen el coneixement compartit parlant-oient.

Les taules (1) i (2), a continuació, classifiquen les funcions dels marcadors dins cada una d'aquestes estructures i component.⁶ Fixeu-vos que, si comparem els resultats per segments narratius, la distribució és bastant equilibrada, amb l'única excepció del resultat, on només trobem *llavors*. Les diferències s'aprecien més pel que fa a la distribució funcional dins cada estructura discursiva. La meitat de les funcions de *llavors* (51,5%) van lligades al component ideacional (assenyalant relacions consecutives, reformulatives i temporals), mentre que un nombre similar de funcions d'*aleshores* va lligat al component seqüencial (40%), amb funció parentètica (obrint segments i iniciant l'acció). A més, com facilitadors de les inferències, *llavors* i *aleshores* també mostren una diferència important: els parlants utilitzen *aleshores* molt més sovint que *llavors* (8,6% vs 3%), per ancorar l'interlocutor en el discurs i per efectes contextuals.

6. Vegeu l'Apèndix per a la descodificació de les funcions.

TAULA I · DISTRIBUCIÓ DE LES FUNCIONS PRAGMÀTIQUES DE LLAVORS EN EL RELAT ORAL

LLAVORS									
<i>coherence relations</i>	<i>functions</i>	ABSTR.	ORIENT.	ACTION	I.EVAL.	E.EVAL.	RESULT	CODA	TOTAL
Ideational Structure	CON			4		I			5
	REF				I				I
	SEQ		4	18	2		4		28
Rhetorical Structure	ADD		I			I			2
	CLA								
	CLU						2		2
	COM					I			I
	DEL			I					I
	EMP								
	EVA				I				I
	EVI		I	4	I	I			7
	REC		I	I			2		4
Sequential Structure	TOP		2						2
	DSP			I					I
	FRA		2	2	I		2		7
	FRC				I		I		2
Inferential Component	INI								
	CTX								
	JUS								
	MIT								
	PRE								
	PRO								
Total N %	SIT		I	I					2
			12 18.2%	32 48.5%	7 10.6%	4 6%	11 16.7%		66

TAULA 2 · DISTRIBUCIÓ DE LES FUNCIONS PRAGMÀTIQUES DE ALESHORES EN EL RELAT ORAL

ALESHORES								
<i>Relacions coherència</i>	<i>funcions</i>	ABSTR.	ORIENT.	ACTION	I.EVAL. / E.EVAL.	RESULT	CODA	TOTAL
Estructura Ideacional	CON							
	REF							
	SEQ			9				9
Estructura retòrica	ADD							
	CLA							
	CLU			1				1
	COM				1			1
	DEL							
	EMP							
	EVA				1			1
	EVI							
	REC		2	1		1		4
	TOP			1		1		2
Estructura seqüencial	DSP			2				2
	FRA		3	3	2	2		10
	FRC							
Component inferencial	INI		1	1				2
	CTX							
	JUS							
	MIT							
	PRE							
	PRO							
Total	SIT		2		1			3
	N %		8 22,9%	18 51,4%	4 11,4%	5 14,3%		35 25,7%

Les taules (3) i (4) mostren les dades de (1) i (2) en termes relatius:

TAULA 3 · INCIDENCIA DE *LLAVORS* EN L'ESTRUCTURA NARRATIVA (N I %). (*)
RELACIONS CONSECUTIVES (\$CON), REFORMULATIVES (\$REF), I TEMPORALS (\$SEQ)

IDEATIONAL STRUCTURE	PRAGMATIC STRUCTURE		
LOGICO-SEMANTIC RELATIONS	RHETORICAL STRUCTURE	SEQUENTIAL STRUCTURE	COGNITIVE-INFERENTIAL COMPONENT
	Illocutionary intentions	Structuring device	Inference facilitator/restrictor
*51,5 %	30,3 %	15,2%	3,0%
34	20	10	2

TAULA 4 · INCIDÈNCIA D'*ALESHORES* EN L'ESTRUCTURA NARRATIVA (N AND %).
(*) RELACIONS TEMPORALS (\$SEQ)

IDEATIONAL STRUCTURE	PRAGMATIC STRUCTURE		
logico-semantic relations	RHETORICAL STRUCTURE	SEQUENTIAL STRUCTURE	COGNITIVE-INFERENTIAL COMPONENT
	Illocutionary intentions	Structuring device	Inference facilitator/restrictor
*25,75 %	25,7 %	40,0%	8,6%
9	9	14	3

D'acord amb les dades obtingudes, *llavors* és utilitzat pels narradors per mostrar relacions que tenen majoritàriament a veure amb l'estructura ideacional, com a unitat lèxica que organitza, seqüencialment, els fets, i amb funció consecutiva (primer i segon significat assenyalat a l'apartat 2). També és un element clau a l'estructura retòrica, fent d'evidenciador i recuperant el fil argumentatiu, en particular. Per altra banda, *aleshores* quasi no s'utilitza amb propòsits il·locutius, però sí que s'utilitza molt sovint per estructurar el discurs i per ancorar l'oient en el món de les idees, és a dir, amb funcions relacionades amb les estructures seqüencial i inferencial, respectivament. Vegeu un exemple de la seva utilització parentètica (segmental) a (6). És el relat del David, en què explica el seu viatge a Tailàndia:

(6)

.....

@Bg: da

*NAR: vaig anar de vacances a Tailàndia.

@Eg: da

@Bg: ee

*NAR: a mi m'agrada molt anar+me'n amb una motxilleta petita.

*NAR: i amb un bitllet d'avió d'anada i tornada a un país absolutament llunyà.

*NAR: i passar+me un mes o un mes i mig allà.

*NAR: voltant # al meu aire.

*NAR: i veient # <doncs_> # ficant+me pertot arreu <no/>.

@Eg: ee

@Bg: osct

*NAR: <aleshores_> # a Tailàndia/ # amb dos amics meus ens en vam anar al nord de Tailàndia/ # pràcticament a la frontera # a la frontera # amb Birmània # en un lloc absolutament verge_.

*NAR: on pràcticament no hi havia res\.

*NAR: i vam fer el trekking.

*NAR: que consistia bàsicament en una excursió de tres # quatre dies.

*NAR: <és a dir_> # hi havia tres nits # tres nits\.

*NAR: ara no recordo.

*NAR: si eren tres dies i dues nits o quatre.

*NAR: em sembla que eren quatre #.

*NAR: vam dormir a tres llocs # sí # tres llocs diferents.

*NAR: per tant eren quatre dies.

*NAR: vam fer una excursió de quatre dies per la selva # del nord.

@Eg: osct

@Bg: ee

*NAR: <aleshores_> allà es van produir diverses situacions.

*NAR: es pot dir.

*NAR: que eren # eren perilloses <no/>.

*NAR: que tenien un cert perill <no/>.

*NAR: i que després ho mires des d'aquí.

*NAR: i penses # &cdéu n'hi do& <no/>.

@Eg: ee

@Bg: da

*NAR: ah # per exemple la primera és que anàvem a peu <no/>.

*NAR: anàvem a peu.

@Eg: da

@Bg: ei/e

*NAR: <aleshores_> en alguns casos havíem de passar per llocs realment increïbles_.

*NAR: tinc una imatge gravada en la meva ment.

*NAR: de # d'haver de de travessar un abisme # un abisme.

*NAR: <doncs_> no sèl.

*NAR: que potser diríem.

*NAR: que té vint # trenta o quaranta metres.

@Eg: ei/e

.....

(NAR2.David)

Pel que fa la coocurrència de les dues unitats en un mateix relat, dels vint analitzats, només hi ha quatre casos on coocorren *llavors* i *aleshores*, sense una aparent divisió funcional ni cap tret segmental distintiu que pugui explicar aquest fet. En aquests quatre casos, les dues unitats es troben majoritàriament en el desenvolupament de l'acció, per organitzar els fets i les idees; només quatre unitats es troben a segments avaluatius. Vegeu aquesta distribució a la taula 5. En el cas de *llavors*, es troben casos de variació que, a efectes d'anàlisi quantitativa, s'han concentrat amb la forma estàndard, seguint la pauta de Badia:

aleshores és un terme culte, l'ús del qual ha anat estenent-se gradualment i avui és força acceptat. El terme veritablement popular és *llavors*, com ho prova el seu polimorfisme: ultra les formes (a)*llavors* i (a)*llavors* (que semblen les més difoses), almenys existeixen: (a)*llavòs*, (a)*llavons*, (a)*llavonses*, (a)*llavontes*, (a)*llavòrens*, etc. Convé concentrar totes aquestes formes entorn de *llavors* (o, tot el més, de les dues que acabo de senyalar com a més difoses, després d'aquella). (Badia 1994: 711-712)

La majoria de parlants han utilitzat la forma *llavors*, exclusivament, amb possibles variants, molt més que la forma *aleshores*, tot i que hi ha casos excepcionals, com el del relat 12, on la narradora ha utilitzat les dues variables, més variants de *llavors*.

TAULA 5 · COOCURRÈNCIA DE LLAVORS I ALESHORES EN EL RELAT ORAL. CPM:
DISTRIBUCIÓ DE MARCADORS PRAGMÀTICS COMPOSTOS [CPM]⁷

narratives	LLAVORS		ALESHORES	[CPM]
1	3		-	
2	-		5	<aleshores doncs>
3	1	<allavòrens>	2	
4	1		-	<llavors bé>
5	1		-	
6	1	<llavòrens>	-	
7	2		-	
8	2		1	<aleshores bueno>
9	-		-	
10	3		-	
11	4		-	
12	2	<llavors>	4	<aleshores bueno>
	1	<llavòrens>		<llavors res>
	1	<allavons>		

7. A González (2001) i a González (2004) tracto a fons aquest fenomen lingüístic.

13	1	<llavors>	-	
	2	<llavòrens>		
14	1	<allavontes>	-	
15	-		-	
16	-		1	
17	1		-	
18	6		-	
19	5	<llavors>	2	<aleshores bueno>
	1	<allavòrens>		<llavors bueno>
	1	<llavòrens>		<llavores doncs bueno>
20	-		5	
TOTAL	40		20	
	66,7%		33,3%	

En el relat 12, Rosa, la narradora, utilitza dues variants de *llavors* cap al final de la seva història (7), per concloure. En el primer cas es tracta d'un marcador compost. En ambdós casos, ho fa per organitzar els fets i per reprendre el fil discursiu, després d'una digressió avaluativa (interna).

(7)

.....

@Bg: r

*NAR: i <llavorens_ # res\># va ser un moment\.

@Eg: r

@Bg: ei/e

*NAR: però no m'havia passat mai.

*NAR: perquè normalment no tinc vertigen.

*NAR: i em va espantar una mica.

@Eg: ei/e

@Bg: r

*NAR: <allavons_> # per baixar fins a baix\.

*NAR: <doncs_> # va anar bé\.

*NAR: només que aquells dos nois estaven molt espantats.

*NAR: m'anaven mirant.

*NAR: a veure.

*NAR: que no tornés a passar #.

@Eg: r

.....

(NARI2 Rosa)

La recuperació del fil argumentatiu mitjançant *llavors* (i *entonces*, en espanyol) ha estat destacat per diversos autors (Oller 1998, en el cas del català; Marsà 1992 i Cortés 1991, per a l'espanyol), tot i que Cortés, en concret, presenta exemples amb

entonces l'única funció del qual és, segons l'autor, 'animar' la història. Tanmateix, si tenim en compte l'estructura laboviana del relat oral i la funció de recuperador del fil argumentatiu del marcadore (després d'una digressió), trobem una explicació a aquest fet. Vegeu l'exemple de Cortés:

(8) *estos señores / los dueños de estas fincas / pues nos hacían para que no saliéramos / porque todo esto eran prados / entonces nos hacían unas zanjas ///* (M-B-52) (Cortés 1991:92)

Si considerem l'estructura segmental laboviana, aquest fragment possiblement correspon a un segment de desenvolupament de l'acció que ha estat tallat per una avaluació externa («porque todo esto eran prados»). El parlant recupera el fil discursiu mitjançant *entonces*. Si hi hagués més co-text, la majoria d'*entonces* (fàtics, els que s'anomenen 'muletillas' i 'expletivos') que Cortés presenta (1991: 95-96) es podrien explicar en termes similars. Aquest punt és summament important pel que fa l'explicació de per què els parlants utilitzem aquests tipus d'unitats pragmàtiques. Al contrari del que passa amb unitats de tipus descriptiu, amb càrrega semàntica, les paraules o sintagmes que ajuden l'oient a processar i interpretar la informació (és a dir, les que tenen un significat procedimental) requereixen un context lingüístic (o co-text) ampli, on l'analista pugui situar-les, en l'estructura del discurs i en el context cognitiu; d'altra manera, gran part de la informació pragmàtica es perd (amb tot el que això comporta si pensem en termes de cooperació conversacional *griceana*) i es converteixen en unitats lèxiques amb una única funció aparent, la d'omplir buits.

4. CONCLUSIÓ

Llavors i *aleshores* són dos adverbis que, a més de ser utilitzats pels parlants com a referents temporals de passat, amb paràmetres situacionals, funcionen en el discurs oral com a marcadors pragmàtics que, a més d'introduir la seqüencialització dels esdeveniments, les intencions i les idees, faciliten la transmissió de la informació. La idea que l'ús d'una o altra forma es deu, principalment, al registre, informal en el cas de *llavors* i formal quan s'utilitza *aleshores* (Badia 1994), no respon del tot als resultats obtinguts en aquest estudi, centrat en un gènere discursiu concret, el relat oral. Així, si bé és cert que *llavors* és la forma més estesa («popular», en paraules de Badia) des del punt de vista qualitatiu, hi ha un tret distintiu entre ambdós adverbis que cal valorar, relacionat amb l'estructura i amb els components retòric i inferencial del discurs.

Els resultats mostren que el nombre d'ocurrències de *llavors* dobla el d'*aleshores* (40 i 20 respectivament), la qual cosa era d'esperar en un registre col·loquial

espontani, però, des del punt de vista qualitatiu, els resultats mostren també una especialització funcional en diferents estructures discursives. El nombre de funcions de *llavors* relacionades amb el component ideacional (establint relacions temporals, reformulatives i consecutives) dobla el nombre de funcions d'*aleshores* (51,5% vs 25,7%). Per altra banda, *aleshores* té una funció primordial en l'estructura seqüencial, fent de marcador parentètic intersegmental i iniciant el desenvolupament de l'acció (40% vs 15,2%). En l'estructura retòrica, *llavors* és recurrentment utilitzat pel parlant com evidenciador, fent de focalitzador d'una part de la informació que el parlant vol ressaltar, i com marca de recuperació del fil argumentatiu, després d'una digressió.

Finalment, l'estudi dels marcadors pragmàtics s'ha d'emmarcar en un procés de gramaticalització o pèrdua de la càrrega semàntica (i fins i tot de la categoria gramatical inicial) que explica el perquè del seu significat procedimental i el perquè de la seva importància en la correcta interpretació d'un text.

MONTSERRAT GONZÁLEZ
Universitat Pompeu Fabra
montserrat.gonzalez@upf.edu

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA 1994: Antoni Maria Badia i Margarit, *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- BRINTON 1996: Laurel J. Brinton, *Pragmatic Markers in English. Grammaticalization and Discourse Functions*. Berlín-Nova York, Mouton de Gruyter.
- CORTÉS 1991: Luís Cortés, *Sobre conectores, expletivos y muletillas en el español hablado*, Màlaga, Ágora
- CUENCA & MARÍN 1998: Maria J. Cuenca i Maria J. Marin, «La gramaticalització en els connectors: de l'oral a l'escrit», a *Actes AILLC 11*, 383-401.
- GERECHT 1987: Marie-Jeanne Gerech, «Alors: operateur temporel, connecteur argumentatif et marqueur de discours», *Cahiers de Linguistique*, 8, 69-80.
- GONZÁLEZ 2001: Montserrat González, «Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català», *Caplletra*, 30, 73-94.
- GONZÁLEZ 2004: Montserrat González, *Pragmatic Markers in Oral Narrative. The Case of English and Catalan*, Amsterdam-Philadelphia, John Benjamins.
- LABOV 1972: William Labov, «The Transformation of Experience in Narrative Syntax», a *Language in the Inner City*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 354-405.
- MARSÀ 1992: Isabel Marsà, *Estudio contrastivo de los marcadores de discurso en inglés y español. Marcadores de transición*, tesi doctoral, Departament de Filologia Anglesa i Alemanya, Facultat de Filologia, Universitat de Barcelona.

- OLLER 1998: Anna Oller, *El «llavors» col·loquial. Aspectes gramaticals i pragmàtics*, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona.
- REDEKER 1990: Gisela Redeker «Ideational and Pragmatic Markers of Discourse Structure», *Journal of Pragmatics*, 14, 367-381.
- SCHIFFRIN 1987: Deborah Schiffrin, *Discourse Markers*, Cambridge, Cambridge University Press.
- VIGARA 1990: Ana María Vigara, «La función fática del language (con especial atención a la lengua hablada)», a *Actas del Congreso de la Sociedad Española de Lingüística. XX Aniversario*, Madrid, Gredos, 1088-1097.

APÈNDIX: DESCODIFICACIÓ DE LES FUNCIONS PRAGMÀTIQUES (GONZÁLEZ 2004)

Estructura ideacional:

- CON marcador resultatiu. Introdueix una conseqüència de causa-conseqüència.
- REF marcador reformulatiu. Reformula l'anterior proposició mitjançant una paràfrasi.
- SEQ marcador temporal. Introdueix un ordre seqüencial dels esdeveniments.

Estructura retòrica:

- ADD marcador addicional. Facilita la introducció d'informació detallada. Expandeix i/o explica la proposició prèvia.
- CLA marcador de clarificació. Clarifica el discurs previ, de vegades mitjançant exemples.
- CLU marcador de conclusió. Introdueix un fet rellevant a tenir en compte. Sovint el trobem al final de l'enunciat o segment discurs, per tancar i arrodonirallò que s'ha dit.
- COM marcador que introdueix un comentari personal que no pot estar directament relacionat amb els esdeveniments però que el narrador considera important per a la comprensió de la història. Es troba, normalment, a l'avaluació externa.
- DEL marcador de retard. El parlant l'utilitza per donar-se temps per pensar allò que dirà.
- EMP emfatitzador. Reforça el valor proposicional de l'enunciat o la funció pragmàtica de l'anterior marcador.
- EVA avaluador. Introdueix una avaluació o un comentari del narrador directament relacionat amb els esdeveniments. Es troba, normalment, a l'avaluació interna.
- EVI marcador que posa en evidència la força il·locutiva d'un enunciat
- REC marcador que recupera el fil argumentatiu del discurs, normalment interromput per un segment anterior.
- TOP marcador de canvi temàtic.

Estructura seqüencial:

- DSP marcador que introdueix estil de parla directa. Es pot trobar dins o fora de l'enunciat en qüestió.
- FRA marcador-frontissa que obre un segment discursiu.

- FRC marcador-frontissa que tanca un segment discursiu.
INI marcador que inicia el desenvolupament de l'acció del relat.

Component inferencial:

- CTX marcador que constreny les possibles inferències i efectes contextuals que un enunciat pot tenir en l'interlocutor.
JUS marcador de justificació.
MIT mitigador dels efectes que una determinada informació pot tenir en l'interlocutor.
PRE marcador que introdueix una pressuposició.
PRO marcador de proximitat o de coneixement compartit. Sovint el seu ús mostra un intent per part del parlant de complicitat i/o de comprensió envers l'enunciat de l'interlocutor.
SIT marcador d'ancoratge. Situa l'interlocutor en el món del parlant, al mateix temps que li fa evident la importància d'un fet o un determinat esdeveniment.